

INFORMACIJA
o kretanju makroekonomskih pokazatelja
za januar/siječanj – septembar/rujan 2020. godine

Sadržaj

Uvod.....	3
1. Realni sektor.....	6
<i>Kretanje industrijske proizvodnje.....</i>	6
<i>Maloprodaja.....</i>	7
<i>Tržište rada.....</i>	8
2. Javne finansije.....	11
<i>Indirektni porezi u Bosni i Hercegovini.....</i>	12
<i>Prihodi od direktnih poreza, doprinosa i neporeskih prihoda</i>	13
3. Cijene, monetarni i finansijski sektor.....	14
<i>Cijene.....</i>	14
<i>Monetarni sektor.....</i>	16
<i>Bankarski sektor.....</i>	18
<i>Berze u Bosni i Hercegovini.....</i>	19
4. Vanjski sektor.....	21
<i>Vanjskotrgovinska robna razmjena.....</i>	22
5. Strane direktne investicije.....	25

Uvod

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 79. sjednici održanoj 05.03.2009. godine razmotrilo i usvojilo Prijedlog mjera iz nadležnosti Vijeća ministara Bosne i Hercegovine za ublažavanje uticaja globalne ekonomske krize na privredu Bosne i Hercegovine. Direkcija za ekonomsko planiranje je zadužena da u vezi sa navedenim prati kretanje makroekonomskih pokazatelja i da izvještaj o kretanju mjesečno dostavlja Vijeću ministara.

Direkcija je zadužena da „Informaciju“ dostavlja mjesečno Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine u svrhu praćenja uticaja svjetske ekonomske krize na ekonomiju Bosne i Hercegovine.

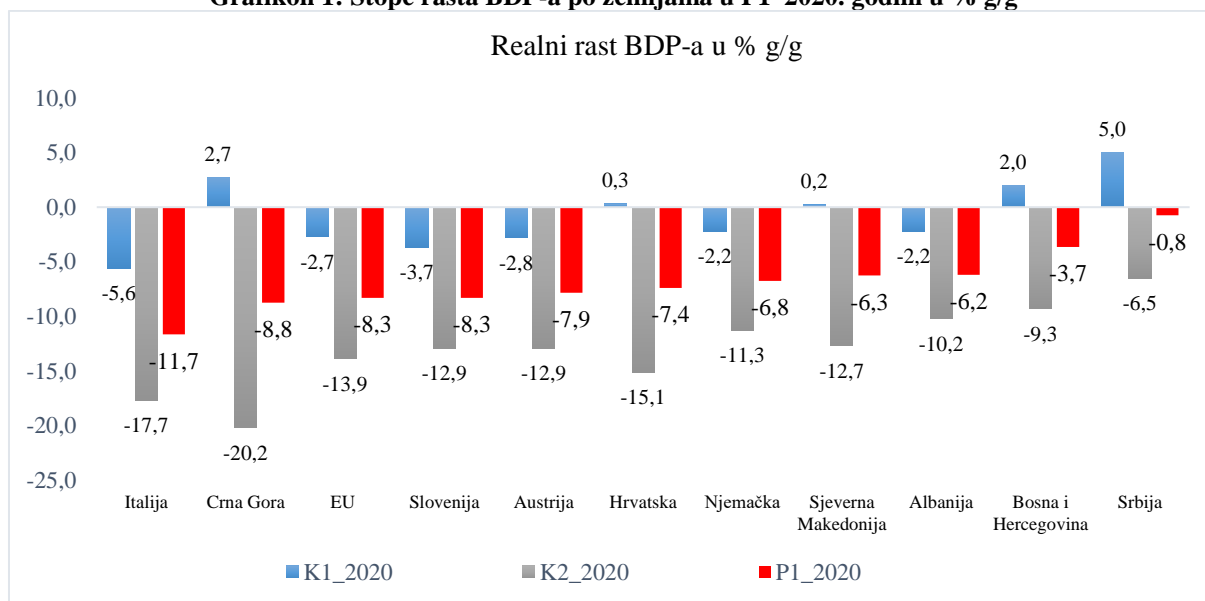
„Informacija“ obuhvata kretanje glavnih makroekonomskih pokazatelja u Bosni i Hercegovini za navedeni period. Detaljna pojašnjenja svih oblasti koje su obuhvaćene u ovom dokumentu se mogu naći u Ekonomskim trendovima Bosne i Hercegovine koje publikuje Direkcija, kvartalno - četiri puta godišnje, te redovno dostavlja Vijeću ministara i Parlamentu Bosne i Hercegovine.

* * *

Preliminarni podaci Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine (dalje u tekstu BHAS-a) ukazuju na to da je Bosna i Hercegovina u prvoj polovini 2020. godine zabilježila pad BDP-a u odnosu na isti period prethodne godine. Iako je trend usporavanja ekonomskog rasta bio primjetan i tokom prethodne godine, izbijanje globalne pandemije virusa Covid 19 u K2 2020. godine i uvođenje „lockdown-a“ u aprilu 2020. godine dovelo je skoro potpunog zastoja kada su u pitanju privredna kretanja u Bosni i Hercegovini. Ovakva kretanja BDP-a u Bosni i Hercegovini potvrđuju prethodne analize ekonomskog rasta prema kojima eksterne dinamike, odnosno privredna kretanja u okruženju predstavljaju glavnu strukturnu odrednicu ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini. Ako je suditi po trenutnim pokazateljima, eskalacija pandemije Covid-a 19 u K2 2020 godine veoma negativno se odrazila na privredna kretanja u glavnim trgovinskim partnerima što se manifestovalo drastičnim padom BDP-a. Naime, prema preliminarnim podacima EUROSTAT-a zemlje EU su u K2 2020. godine usljed eskalacije globalne pandemije virusa Covid 19 zabilježile drastičan pad BDP-a od oko 14% u odnosu na isti kvartal prethodne godine. Posmatrano po zemljama, registrirane stope pada BDP-a u K2 2020. godine u odnosu na isti period prethodne godine su iznosile Italija 17,7%, Austrija 12,9% i Njemačka 11,3%.¹ Pregled kretanja ekonomskog rasta po zemljama u 2020. godini prikazan je na grafikonu ispod:

¹ EUROSTAT, „Preliminary flash estimates for second quarter of 2020“, 121/2020, 31 July 2020

Grafikon 1: Stope rasta BDP-a po zemljama u P1 2020. godini u % g/g

Izvor: EUROSTAT i nacionalni statistički zavodi

Preliminarni podaci BHAS-a (sttistika nacionalnih računa) za K2 2020. godine ukazuju na to da su se ova dešavanja u glavnim trgovinskim partnerima i pojava globalne pandemije i „lockdown-a“ izrazito negativno odrazila i na privredna kretanja u Bosni i Hercegovini. Naime, prema trenutno raspoloživim podacima BHAS-a Bosna i Hercegovina je u K2 2020. godine zabilježila pad BDP-a od 9,3% u odnosu na isti period prethodne godine, dok je pad na nivou prvog polugodišta iznosio 3,7%.² Međutim, vrijedi također istaći da se Bosna i Hercegovina u tom smislu apsolutno ne razlikuje od ostalih zemalja u ovom dijelu svijeta. Ako se posmatra struktura privrednih kretanja u P1 2020. godine može se konstatovati da je pad iste posljedica istovremenog pada kako agregatne ponude tako i agregatne tražnje što je osnovno obilježje negativnog utjecaja globalne pandemije virusa Covid-19. Ako se ima u vidu da je Bosna i Hercegovina u vanjskotrgovinskom smislu gotovo u potpunosti orijentisana ka tržištima zemalja EU i regiona, ne iznenađuje činjenica da je ovaj segment privrede najžešće pogođen krizom koju je izazvala pandemija Covid-19. Tako je pad privredne aktivnosti u glavnim trgovinskim partnerima rezultirao slabljenjem izvozne tražnje za bh. izvoznim proizvodima i smanjenjem ukupne vanjskotrgovinske razmjene za oko 1/5 u odnosu na isti period prethodne godine. Prema podacima BHAS-a, Bosna i Hercegovina je u prvom polugodištu 2020. godine zabilježila pad ukupnog izvoza (robe+usluge) od oko 17,5% u realnom smislu u odnosu na isti period prethodne godine, dok je pad uvoza iznosio 17%. Ova dešavanja u vanjskom sektoru odnosno agregatne ponude kao i eskalacija globalne pandemije Covid-19 posljedične su imale negativne posljedice na sve segmente domaćeg tržišta. Pad fizičkog obima industrijske proizvodnje, smanjenje zaposlenosti i plata, smanjen priliv doznaka građana iz inostranstva slabija kreditna aktivnost i pad prometa u maloprodaji ukazuju na slabljenje raspoloživog dohotka građana u Bosni i Hercegovini. Tako je prema podacima BHAS-a za P1 2020. godine usljed oslabljenog raspoloživog dohotka građana i manjoj sklonosti za potrošnjom došlo do pada privatne (domaćinstva) potrošnje od 4% u realnom smislu. S druge strane, novonastale okolnosti usljed pandemije virusa Covid-19 zahtjevale su pojačan angažman institucija u Bosni

²Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Bruto domaći proizvod, rashodni pristup tromjesečni podaci“, 02.10.2020. godine.

i Hercegovini kroz povećanje izdataka za zaštitu javnog zdravstva i saniranje ekonomskih posljedica krize što je dovelo do povećanja javne potrošnje od oko 0,5%.³ Međutim ovo povećanje nije ni izbliza dovoljno da bi se iskompenzirali gubici nastali u okviru privatne potrošnje, tako da je pad finalne potrošnje u Bosni i Hercegovini u P1 2020 godine iznosio 3,1% što je praktički značilo i pad BDP-a obzirom da finalna potrošnja ima zastupljenost od oko 90% u strukturi BDP-a. Investicije u strukturi BDP-a imaju nešto niži nivo zastupljenosti od oko 18% što je prilično skromno za zemlju koja teži višem stadiju ekonomskog razvoja kakva je Bosna i Hercegovina. Novonastale okolnosti usljed izbijanja globalne pandemije virusa Covid-19 koje karakteriše neizvjesnost tržišta, peimistična očekivanja i limitirani izvori finansiranja rezultirali su smanjenjem bruto investicija od oko 14% u odnosu na isti period prethodne godine.

U nedostatku podataka iz nacionalnih računa, a na bazi kratkoročnih statističkih podataka vrlo je teško procijeniti kretanje BDP-a u K3 2020. godine. Međutim, vrijedi istaći da su negativni trendovi iz prve polovine godine uglavnom nastavljeni i u K3 2020, istina u nešto blažem obliku. Tako je fizički obim industrijske proizvodnje za period januar-septembar 2020. godine smanjen za 8,2%, dok je pad proizvodnje u okviru prerađivačke industrije iznosio 10,4%. Međutim, vrijedi istaći da su u K3 2020. godine registrirane stope pada bile jednocifrene za razliku od K2 kada je su registrirane dvocifrene stope pada navedenih indikatora. Sličan trend zabilježen je i u okviru vanjskotrgovinske robne razmjene sa svijetom. Tako je prema podacima BHAS-a u periodu januar-septembar zabilježen pad izvoza roba od 12,6%, dok je uvozni pad iznosio oko 16% u odnosu na isti period prethodne godine, što je rezultiralo smanjenjem robnog deficita od oko 1/5. U kontekstu procjene trenutnih ekonomskih kretanja u zemlji vrijedi istaći kontinuirani trend slabljenja kreditne aktivnosti. Tako je na kraju septembra 2020. godine pad ukupnih kredita u Bosni i Hercegovini iznosio 0,4%, pri čemu je rast kredita stanovništvu iznosio svega 0,7%, dok su krediti nefinansijskim preduzećima zabilježili pad od 1,8% u odnosu na isti period prethodne godine. Podaci iz javnih finansija, bar kada je u pitanje prikupljanje javnih prihoda ukazuju na to da su negativni trendovi uglavnom nastavljeni. Tako je pad ukupnih javnih prihoda u periodu januar-septembar 2020. godine iznosio 6,7%, pri čemu je pad prihoda od direktnih poreza iznosio 10,1%, dok su prihodi od indirektnih poreza smanjeni za oko 10,4% (pad prihoda od PDV-a 7,8%) u odnosu na isti period prethodne godine.

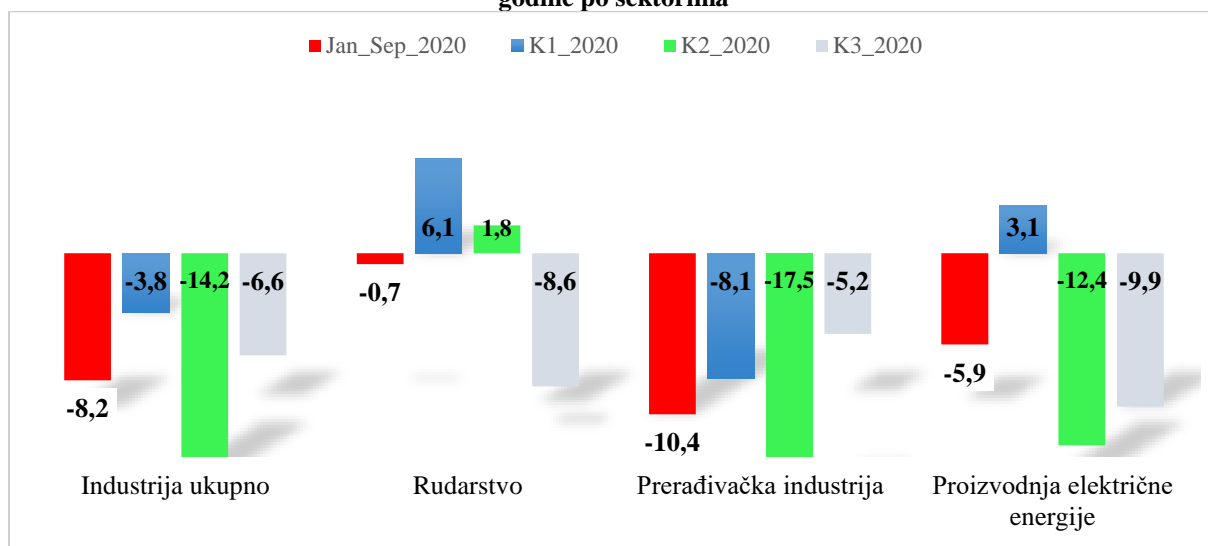
³ Vrijedi istaći da će pad javnih prihoda uz očekivano povećanje javnih rashoda usljed Covid 19 rezultirati budžetskim deficitom, te oslabiti fiskalnu poziciju Bosne i Hercegovine u 2020. godini.

1. Realni sektor

Kretanje industrijske proizvodnje

Statistički podaci BHAS-a o kretanju fizičkog obima industrijske proizvodnje u 2020. godini ukazuju na nastavak negativnog trenda iz prethodne godine koji je dodatno intenziviran usljed širenja globalne pandemije virusa Covid-19. Naime, prema preliminarnim podacima BHAS-a za period januar-septembar 2020. godine Bosna i Hercegovina je zabilježila pad fizičkog obima industrijske proizvodnje od 8,2% u odnosu na isti period prethod godine, dok je pad u K3 2020. godine u odnosu na isti period prethodne godine iznosio 6,6%⁴. Na osnovu ovih pokazatelja se može zaključiti da su negativni trendovi u okviru industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovine uglavnom nastavljeni, s tim da su stope pada nešto umjerenije u odnosu na prethodni kvartal tekuće godine.

Grafikon 2: Pregled kretanja fizičkog obima industrijske proizvodnje za period januar-septembar 2020. godine po sektorima

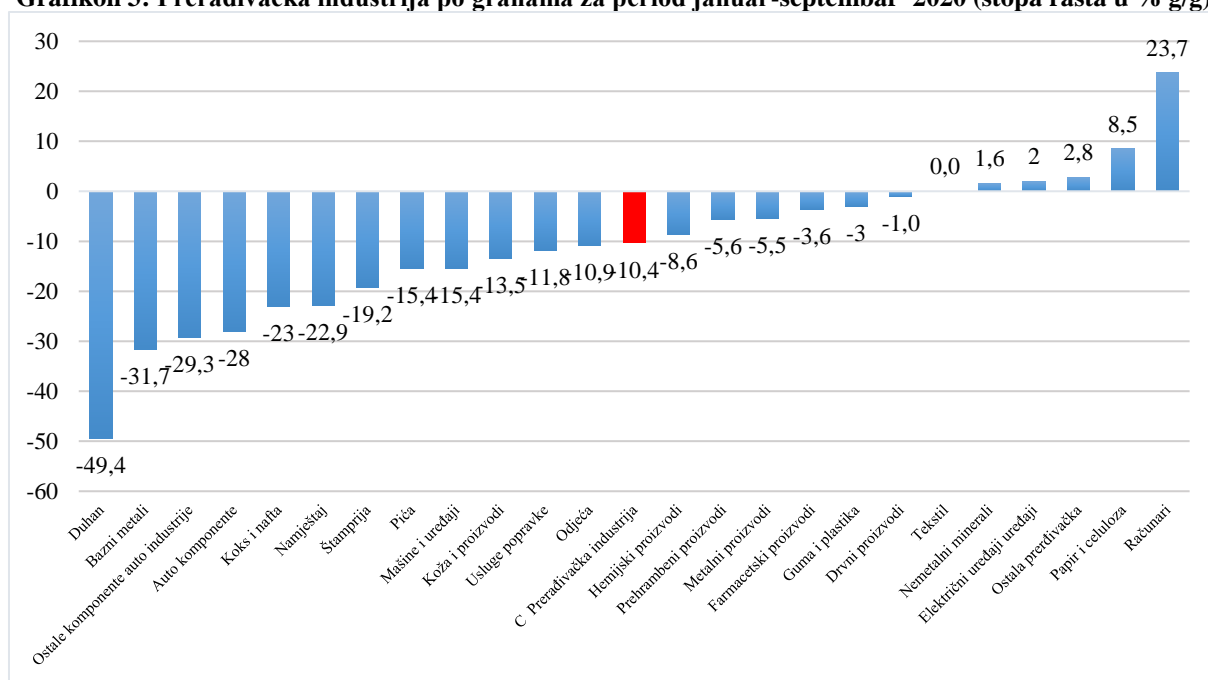

Izvor: BHAS

Ako se kretanje fizičkog obima industrijske proizvodnje tokom prvih 9 mjeseci 2020. godine posmatra po sektorima vidljivo je da pad proizvodnje u najvećoj mjeri posljedica smanjenja proizvodnje u okviru prerađivačke industrije od 10,4%, te u okviru sektora za proizvodnju električne energije od oko 6%, dok je u sektoru rudarstvo zabilježena stagnacija sa registriranom stopom pada od 0,7%. Ovaj pad proizvodnje je prilično razumljiv ako se ima u vidu struktura prerađivačke industrije u Bosni i Hercegovini koja je prilično izvozno orijentisana i našla se na direktnom udaru usljed širenja pandemije Covid-19. Tako su najznačajnija smanjenja proizvodnje registrirana u okviru izvozno orijentiranih grana gdje su registrirane dvocifrene stope pada proizvodnje. Detaljniji pregled kretanja proizvodnje u okviru prerađivačke industrije po granama u periodu januar-septembar 2020. godine prikazan je na grafikonu ispod:

⁴Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Indeks obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini za septembar 2020. godine-prethodni podaci“, 20.10.2020. godine.

Grafikon 3: Prerađivačka industrija po granama za period januar-septembar 2020 (stopa rasta u % g/g)

Izvor: BHAS

Maloprodaja

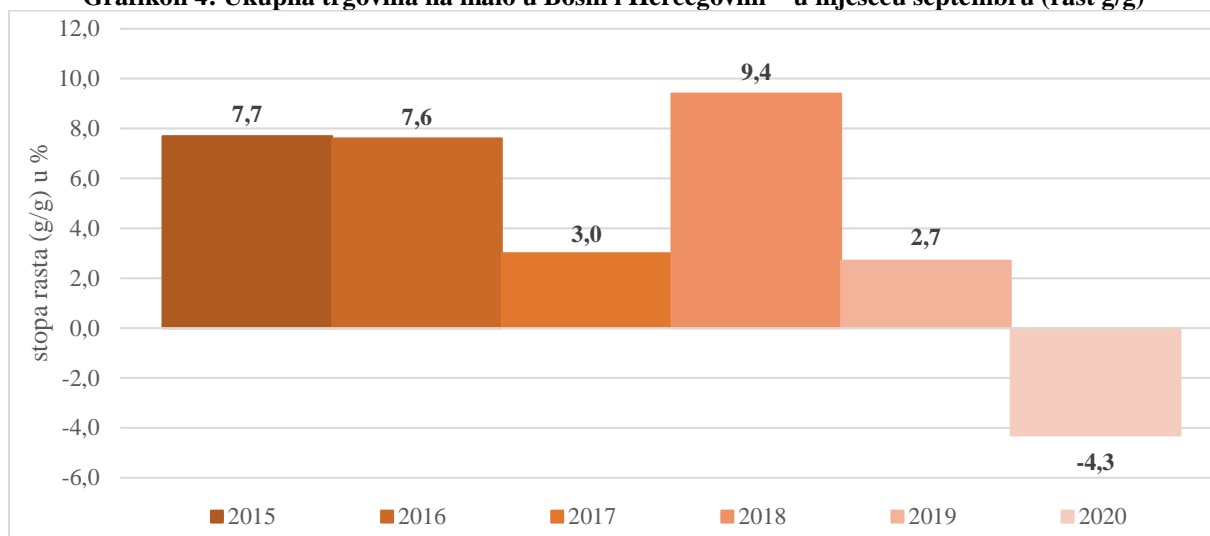
Zvanični podaci ukupne trgovine na malo u Bosni i Hercegovini za mjesec septembar 2020. godine ukazuju na realni pad prometa od 4,3%⁵(g/g). Prema dostupnim podacima nastavljen je pad trgovine u maloprodaji koji je započeo sa pojavom pandemije Covida-2019 (pad u mjesecu martu od 7,4%, nastavio se u aprilu 34,6%, maju 10,5%, junu 5,3%, julu 12,3%, augustu 15,7%). Ukoliko se posmatra period januar-septembar 2020. godine pad ukupne trgovine u tom periodu je iznosio 8,8%.

Najveći dio ovog pada u septembru 2020. godine je došao iz trgovine motornim gorivima u specijaliziranim prodavnicima (u daljem tekstu s.p.) od 14,4% te pada trgovine na malo osim trgovine motornim gorivima u s.p. od 1,4%.

Promet u trgovini na malo hranom, pićem i duhanskim proizvodima u nespecijaliziranim prodavnicama (dalje u tekstu n.p.) ostvario je pad od 2,1% dok je u isto vrijeme promet u trgovinama na malo hranom, pićem i duhanskim proizvodima u s.p. ostvario pad od 8%. Kod trgovine na malo u s.p. u mjesecu septembru 2020. godine, u poređenju sa istim mjesecom prošle godine, ostvaren je pad u trgovini na malo na štandovima i tržnicama od 67,7%, u trgovini na malo ostalom robom 0,6% te kod trgovine na malo proizvodima za kulturu i rekreaciju od 0,2%. Do djelomičnog oporavka u maloprodaji je došlo kod trgovine na malo informacijsko komunikacijskom opremom koja je u posmatranom mjesecu porasla za 18,7%, zatim kod trgovine na malo izvan prodavnica, štandova i tržnica sa stopom rasta od 15,2% te kod trgovine ostalom opremom za domaćinstvo gdje je rast iznosio 0,8%.

⁵ Izvor podataka: BHAS

Grafikon 4: Ukupna trgovina na malo u Bosni i Hercegovini – u mjesecu septembru (rast g/g)

Izvor: BHAS

Kod trgovine opremom za domaćinstvo rast prometa je ostvaren kod trgovine na malo sportskom opremom, igrama i igračkama za 4,5% te kod prometa u apotekama, trgovini na malo medicinskim i kozmetičkim preparatima za 2,8%. Nasuprot tome, ostale kategorije bilježe smanjenje prometa pa je tako u trgovini na malo knjigama, novinama, muzičkim i videozapisima zabilježen pad od 7,8%, trgovini tekstilom, odjećom, obućom i proizvodima od kože pad od 7,2% kao i u trgovini na malo namještajem, opremom za rasvjetu i električnim aparatima za domaćinstvo gdje je zabilježen pad prometa od 3,2%.

Tržište rada

Podaci o broju zaposlenih lica u Bosni i Hercegovini od strane BHAS-a za septembar 2020. godine nisu objavljeni u periodu pripreme Informacije pa se podaci u tekstu odnose na avgust 2020. godine.

Nastavak pandemije COVID-19 uticao je na broj zaposlenih i nezaposlenih lica. Broj zaposlenih lica u Bosni i Hercegovini u avgustu 2020. godine bio je manji za 2,8% u odnosu na avgust 2019. godine i iznosio je oko 799,2⁶ hiljada. Najznačajnije smanjenje broja zaposlenih lica bilo je u području djelatnosti prerađivačke industrije, trgovine na veliko i malo kao i djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstva i ugostiteljstva).

Uz smanjenje obima proizvodnje u prerađivačkoj industriji broj zaposlenih lica u ovoj djelatnosti u avgustu 2020. godine je smanjen za 3,9% g/g uz negativan doprinos rastu ukupnog broja zaposlenih od 0,8 p.p. Pored industrije, broj zaposlenih lica smanjen je u području djelatnosti trgovine na veliko i malo, popravka motornih vozila i motocikala za 4,1% g/g uz negativan doprinos rastu od 0,8 p.p.⁷ Uz smanjen broj posjeta i noćenja turista u Bosni i Hercegovini broj zaposlenih lica je smanjen i u području djelatnosti pružanja smještaja te

⁶Privremeni podatak, izvor BHAS. Na osnovu polugodišnjeg istraživanja sa punim obuhvatom RAD-15, stanje 31. marta 2020. godine, početkom avgusta 2020. godine napravljena je korekcija objavljenih podataka o zaposlenim licima, dobijenih mjesečnim istraživanjem RAD-1. Stoga su podaci do marta 2020. godine konačni, a za ostale mjesece 2020. godine privremeni.

⁷Ukupan promet trgovine na malo u Bosni i Hercegovini u avgustu 2020. godine zabilježio je pad u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Izvor: BHAS, Poslovne statistike, indeks prometa trgovine na malo.

pripreme i usluživanja hrane za 14,1% g/g uz negativan doprinos rastu od 0,7 p.p.⁸Iako je broj zaposlenih lica smanjen i u djelatnostima umjetnosti, zabave i rekreacije, prevoza i skladištenja, vađenja rude i kamena, proizvodnje i snabdjevanja električnom energijom, plinom, parom i klimatizacije, poljoprivrede, šumarstva i ribolova itd. njihov doprinos smanjenju ukupnog broja zaposlenih u Bosni i Hercegovini je bio manji u poređenju sa prethodno navedenim područjima djelatnosti.

Broj nezaposlenih lica u Bosni i Hercegovini se nastavio uvećavati. U avgustu 2020. godine broj registrovanih nezaposlenih lica je iznosio oko 427,6 hiljada i uvećan je za 5,1% u odnosu na avgust 2019. godine. Podatak o broju registrovanih nezaposlenih lica u Bosni i Hercegovini za septembar 2020. godine nije objavljen u periodu pripreme Informacije pa se podaci u tekstu odnose na avgust 2020. godine. Prema podacima⁹ Agencije za rad i zapošljavanje Bosne i Hercegovine, u avgustu 2020. godine je brisano ukupno 13.557 lica sa evidencija službi zapošljavanja. Od ovog broja zaposleno je 9.067 lica. Istovremeno je za 9.564 lica prestao radni odnos. Na osnovu podataka iz tabele ispod stopa registrovane nezaposlenosti u Bosni i Hercegovini u avgustu 2020. godine je iznosila 34,9% i veća je u odnosu na isti mjesec 2019. godine za 1,8 p.p.¹⁰ Anketna stopa nezaposlenosti za 2020. godinu nije objavljena u periodu pripreme Informacije.

Tabela 1: Broj zaposlenih lica i registrovanih nezaposlenih lica u Bosni i Hercegovini

Period	Broj zaposlenih lica u Bosni i Hercegovini	Stopa rasta g/g (u odnosu na isti mjesec prethodne godine)	Broj registrovanih nezaposlenih lica u Bosni i Hercegovini	Stopa rasta g/g (u odnosu na isti mjesec prethodne godine)
∞ 2019	820.974	2,3%	411.230	-9,0%
01-2020	824.504	1,3%	406.167	-6,3%
02-2020	822.892	1,6%	402.888	-6,3%
03-2020	821.082	1,1%	398.270	-5,9%
04-2020	799.865	-2,8%	419.582	1,4%
05-2020	800.067	-3,0%	421.474	3,6%
06-2020	804.028	-2,7%	421.300	3,9%
07-2020	803.326	-2,8%	426.252	4,7%
08-2020	799.207	-2,8%	427.593	5,1%

Izvor: BHAS, Agencija za rad i zapošljavanje Bosne i Hercegovine, zavodi za zapošljavanje u Bosni i Hercegovini

Prosječna neto plata u Bosni i Hercegovini u avgustu 2020. godine iznosila je 953 KM i nominalno je uvećana za 3% u odnosu na avgust 2019. godine. Podatak o prosječnoj neto plati za septembar nije objavljen u periodu izrade Informacije pa se podaci odnose na avgust 2020. godine. Zbog smanjenja ukupnog nivoa cijena u posmatranom mjesecu (deflacija 1,2%) realni rast prosječne neto plate bio je brži od nominalnog rasta. Prema područjima djelatnosti, najveća nominalna stopa rasta neto plate u periodu VIII 2020/VIII 2019 bila je u području djelatnosti građevinarstva (5,2%), finansijskih djelatnosti i djelatnosti osiguranja (4,8%), obrazovanja (4,5%), te administrativnih i pomoćnih uslužnih djelatnosti (3,8%).

Rast prosječne neto plate u Bosni i Hercegovini djelimično je usporen smanjenjem neto plata u pojedinim područjima djelatnosti. Negativan nominalni rast prosječne neto plate u avgustu 2020. godine bio je u području poslovanja nekretninama (-4,7% g/g), stručnim, naučnim i tehničkim djelatnostima (-2,8% g/g), poljoprivrede, šumarstva i ribolova (-1,9% g/g) i djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane (-0,6%).

⁸U Bosni i Hercegovini u avgustu 2020. godine turisti su ostvarili 71.589 posjeta, što je za 65,0% manje u odnosu na avgust 2019. godine. Turisti su ostvarili 207.720 noćenja, što je za 54,3% manje u odnosu na avgust 2019. godine.

⁹ Izvor: Pregled stanja tržišta rada na dan 31. avgusta 2020. godine.

¹⁰Stopa registrovane nezaposlenosti predstavlja procentualno učešće nezaposlenih lica u ukupnoj radnoj snazi.

Kao i prethodnih mjeseci, najmanja prosječna isplaćena neto plata u avgustu 2020. godine bila je u djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane (573 KM), a najveća prosječna isplaćena neto plata bila je u području finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (1.600 KM).

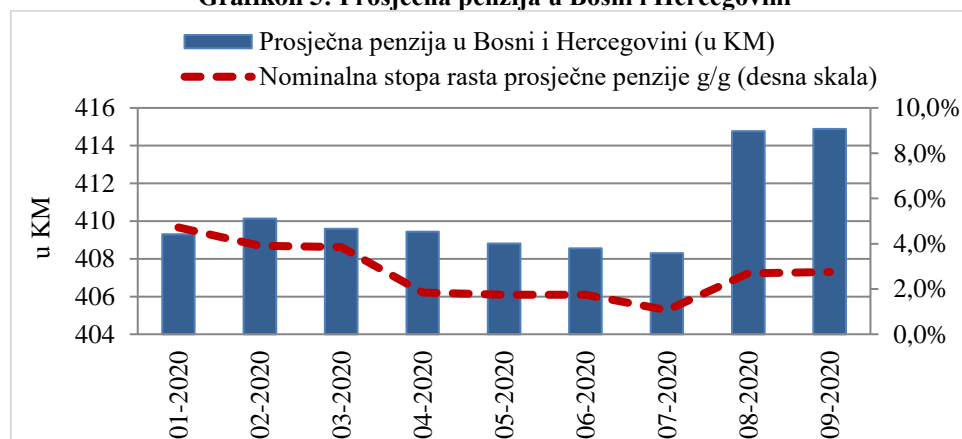
Tabela 2: Prosječna neto plata u Bosni i Hercegovini i stope rasta u odnosu na isti period prethodne godine

Period	Prosječna neto plata u Bosni i Hercegovini (u KM)	Nominalna stopa rasta prosječne neto plate (g/g)
2019	921	4,8%
01-2020	945	3,5%
02-2020	941	5,1%
03-2020	950	4,8%
04-2020	942	2,9%
05-2020	940	1,4%
06-2020	955	4,9%
07-2020	965	3,6%
08-2020	953	3,0%

Izvor: BHAS

U septembru 2020. godine prosječna penzija u Bosni i Hercegovini iznosila je oko 415 KM i nominalno je veća za 2,8% u odnosu na septembar 2019. godine.¹¹ Dostignuti rast prosječne penzije u Bosni i Hercegovini rezultat je povećanja penzija u oba entiteta (detaljnije opisano u fusnoti).¹² Najniža penzija u Federaciji Bosne i Hercegovine u septembru 2020. godine iznosi 382,2 KM. U Republici Srpskoj najniža penzija u posmatranom mjesecu je iznosila 201,8 KM za penzijski staž do 15. godina. Broj penzionera u Bosni i Hercegovini u septembru 2020. godine nastavio se uvećavati i iznosio je oko 699,1 hiljada. Broj penzionera uposmatranom mjesecu bio je veći za 1,9% u odnosu na septembar 2019. godine.¹³

Grafikon 5: Prosječna penzija u Bosni i Hercegovini

Izvor: Federalni zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje, Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske, DEP kalkulacije

¹¹ Prosječna penzija u Bosni i Hercegovini je izračunata na osnovu prosječnih mjesečnih penzija ponderisanih udjelom ukupnog broja penzionera u svakom od entiteta u ukupnom broju penzionera.

¹²U Republici Srpskoj penzije se svim korisnicima prava usklađuju od 01.01.2020. godine i povećavaju za 3,11%. Izvor: Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske, Vijesti, penzije za januar 2020. godine.

U Federaciji Bosne i Hercegovine sve penzije, ostvarene po Zakonu o PIO/MIO, s izuzetkom najviših i penzija ostvarenih u 2020. godini, uvećane su za 2,8%. Pored povećanih penzija za mjesec avgust, korisnici će prilikom isplate, dobiti i razlike između isplaćene i uvećane penzije za period od 01.01.2020. godine do 31.07.2020. godine. Izvor: Federalni zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje, Novosti, penzije za avgust.

¹³Broj penzionera u Bosni i Hercegovini u analizi predstavlja zbir penzionera koji primaju penzije od Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje i Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske bez obzira na mjesto prebivališta (u ili izvan Bosne i Hercegovine).

2. Javne finansije

Za prvih devet mjeseci 2020. godine, u Bosni i Hercegovini je ukupno prikupljeno oko 10,9 milijardi KM javnih prihoda što je manje za oko 6,7% u poređenju sa istim periodom prethodne godine. Udio prihoda u ukupnim prihodima, a koje je prikupila Uprava za indirektno oporezivanje Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu UIO) je iznosio oko 48,7%. U mjesecu septembru tekuće godine, nastavljen je trend pada privredne aktivnosti, uzrokovane pandemijom Covid-19, kao i ukupno naplaćenih prihoda od indirektnih poreza, dok su prihodi od direktnih poreza, socijalnih doprinosa i drugih javnih prihoda u septembru mjesecu u porastu. Pozitivna naplata javnih prihoda iz nadležnosti poreskih uprava rezultat je vladinih poreskih mjera za ublažavanje ekonomskih posljedica nastalih usljed pojave virusa Covid-19.

Indirektni porezi u Bosni i Hercegovini

Naplaćeni prihodi. U toku septembra mjeseca 2020. godine, nastavljen je trend pada privredne aktivnosti, uzrokovane pandemijom Covid-19, kao i ukupno naplaćenih prihoda od indirektnih poreza. Pad bruto prihoda u septembru mjesecu 2020. godine, u poređenju sa istim mjesecom prethodne godine je iznosio oko -8,0%, dok su bruto prihodi upoređeni sa avgustom mjesecom 2020. godine veći za oko 7,1%. Ukupni (bruto) naplaćeni prihodi od indirektnih poreza i ostalih prihoda, u periodu januar-septembar 2020. godine, su iznosili oko 5,3 milijardi KM. U poređenju sa istim periodom prethodne godine, bruto prihodi su manji za oko 10,3%. Zbog slabije privredne aktivnosti, tokom istog perioda, smanjen je broj rješenja za povrat sa JR UIO, čime je smanjen i iznos novčanih sredstava po ovom osnovu za 11,3% g/g. Iako je tokom posljednja dva mjeseca, a posebno u toku septembra mjeseca (30,5% g/g) zabilježen porast povrata sa JR UIO. Detalji su prikazani u tabeli ispod.

U periodu januar-septembar tekuće godine, neto prihodi od indirektnih poreza su iznosili oko 4,4 milijarde KM, čime su u poređenju sa istim periodom prethodne godine ostvarili smanjenje od 10,0%.

Sve kategorije prihoda iz nadležnosti UIO Bosne i Hercegovine, dale se negativan doprinos stopi rasta neto prihoda od indirektnih poreza i to: porez na dodatu vrijednost od 4,7 p.p. (u daljem tekstu PDV), prihodi od akciza 3,6 p.p., prihodi od carina 0,7 p.p. i prihodi od putarina 1,1 p.p.

Tabela 3: Naplata i raspodjela prihoda od indirektnih poreza (rast g/g u % ako nije drugačije naznačeno)

	struktura 2020	jan-sep 2019	jan-sep 2020	jul 2020	avg 2020	sep 2020
Bruto prihodi - prikupljeno	100,0	5,5	-10,3	-9,2	-16,9	-8,0
Povrati	17,9	6,4	-11,3	-30,5	4,3	30,5
Neto prihodi - prikupljeno	82,1	5,3	-10,0	-4,5	-20,8	-14,4
PDV	51,2	5,0	-7,8	9,9	-21,0	-17,4
Carine	3,6	5,5	-14,2	-9,7	-14,4	-10,1
Akcize	18,8	6,7	-15,1	-24,0	-24,8	-14,9
Putarine	8,0	5,9	-11,0	-19,6	-24,2	-8,3
Ostali prihodi	0,2	1,1	-9,6	-13,0	7,2	-4,8
Neusklađeni prihodi	0,3	-34,3	40,4
Raspoloživo za raspodjelu	100,0	5,6	-10,2	-7,4	-17,9	-8,6
Minimalne rezerve	18,4	-5,6	-11,2	-26,7	-0,9	288
Budžeti	81,6	8,6	-10,0	-3,0	-21,2	-15,1
Servisiranje vanjskog duga	9,3	-14,7	-8,1	41,4	18,7	17,9
Federacija Bosne i Hercegovine	6,1	-15,0	-5,0	63,0	17,3	23,2
Republika Srpska	3,1	-15,4	-14,1	15,8	12,5	14,3
Brčko Distrikt	0,1	31,1	4,2	-91,4	...	-34,3
Raspodjeljeno nakon servisiranja vanjskog duga	72,3	12,8	-10,3	-4,6	-24,7	-20,0
Institucije Bosne i Hercegovine	10,6	0,0	4,3	-0,8	-3,1	38,0
Federacija Bosne i Hercegovine	38,9	14,6	-14,2	-9,1	-30,5	-32,1
Republika Srpska	20,5	16,9	-9,0	2,7	-21,6	-21,3
Brčko Distrikt	2,3	6,7	-12,9	-2,2	-31,7	-18,5

Izvor: UIO Bosne i Hercegovine

PDV. U periodu januar-septembar 2020. godine, bruto prihodi od PDV-a su iznosili oko 3,7 milijarde KM, što je u u poređenju sa istim periodom prethodne godine manje za 8,8%. Neto prihodi po osnovu PDV-a su iznosili oko 2,7 milijarde KM, što je 7,8% g/g manje. U strukturi naplaćenih prihoda od PDV-a dominiraju prihodi naplaćeni prilikom uvoza roba koji su manji za 14,5% g/g dok je naplaćeni prihod od PDV-a, koji se odnosi na promet domaćih roba i usluga ostvario rast od 0,7% g/g.

Akcize. Neto prihodi od akciza, za prvih devet mjeseci 2020. godine, su iznosili oko 990 miliona KM, i manji su za 15,1% g/g. Prihodi od akciza po osnovu uvoznih proizvoda su manji za 10,5% g/g, dok su prihodi od akciza na domaće proizvode, manji za oko 46,9% g/g. Ako se uvozne akcize posmatraju po vrstama proizvoda, uočava se da su prihodi od akciza na naftu i naftne preradevine smanjene za oko 5,2 g/g, dok su prihodi od akciza na duvanske preradevine manji za 14,7% g/g. U kategoriji prihoda od akciza na uvozne proizvode, jedino je kod prihoda od akciza na uvozni alkohol i alkoholna pića zabilježeno povećanje (10,4% g/g).

Posmatrajući po vrstama akcize na domaće proizvode značajan pad prihoda, zabilježen je kod akciza na domaću naftu i naftne derivate, koji su manji za skoro 100,0% g/g (odnosno, prihodi po ovom osnovu nisu ostvareni). Takođe, značajan pad prihoda zabilježen je i kod akciza na domaći duvan i duvanske preradevine (44,4% g/g). U kategoriji prihoda od akciza na domaće proizvode, samo kod prihoda od akciza na domaći alkohol i alkoholna pića (28,2% g/g) i domaće vino (7,9% g/g) je zabilježeno povećanje.

Putarine. Ukupno naplaćeni neto prihodi od putarina u periodu januar-septembar tekuće godinesu iznosili oko 430 miliona KM. U poređenju sa istim periodom prethodne godine isti su smanjeni za oko 11,0% g/g.

Carine. Tokom posmatranog perioda, naplaćeni prihodi po osnovu carinskih dažbina su iznosili oko 191 miliona KM, i u poređenju sa istim periodom prethodne godine u padu su od oko 14,2%.

Raspoređeni prihodi. Ukupni prihodi raspoloživi za raspodjelu, u periodu januar-septembar 2020. godine, su iznosili oko 5,3 milijardi KM. Nakon izdvajanja sredstava za izgradnju autoputeva i izgradnju i rekonstrukciju drugih puteva u Bosni i Hercegovini u iznosu od oko 272,3 miliona KM, minimalne rezerve u iznosu od oko 966,1 milion KM i sredstava za finansiranje institucija Bosne i Hercegovine u iznosu od 581,2 milion KM, UIO Bosne i Hercegovine, je izvršila raspored preostalih sredstava u iznosu od oko 3,5 milijarde KM krajnjim korisnicima prema važećim koeficijentima¹⁴. Od tog iznosa Federaciji Bosne i Hercegovine je doznačeno ukupno oko 2,2 milijarde KM (za servis vanjskog duga oko 346,8 miliona KM), Republici Srpskoj oko 1,2 milijarde KM (za servis vanjskog duga oko 172,7 miliona KM) i Brčko Distriktu oko 124,4 miliona KM (8,1 miliona KM za servis vanjskog duga). U poređenju sa istim periodom prethodne godine raspoređena sredstva sa JR UIO za servisiranje obaveza vanjskog duga su manja za 8,1%, dok su raspoređena sredstva krajnjim korisnicima, nakon servisiranja obaveza vanjskog duga manja za 10,3%. Ovaj broj jasno ukazuje na negativne efekte usljed djelovanja Covid-19, jer usljed smanjenje naplate prihoda, i sredstva doznačena budžetima su manja.

¹⁴Odlukom Upravnog odbora UIO Bosne i Hercegovine, broj: 02-17-35/17, utvrđeni su privremeni koeficijenti raspodjele sredstava sa JR za period april-juni 2017. godine, i isti su se primjenjivali i u aprilu 2020. godine, a iznose: Federacija Bosna i Hercegovina 64,26%, Republika Srpska 32,19% i Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine 3,55%.

Prihodi od direktnih poreza, doprinosa i neporeskih prihoda

Tokom mjeseca septembra 2020. godine, u naplati prihoda od strane entitetskih poreskih uprava, prisutno je poboljšanje (rast ukupno naplaćenih prihoda u poređenju sa istim mjesecom 2019. godine je iznosio oko 7,5%). Značajan rast zabilježen je u naplati prihoda od socijalnih doprinosa u Federaciji Bosne i Hercegovine (13,4% g/g) i prihoda od direktnih poreza (19,8% g/g) u Republici Srpskoj. Ovakvo kretanje prihoda tokom septembra mjeseca, značajno je ublažilo smanjenje prihoda posmatrano na kumulativnoj osnovi. Tako je stopa rasta istih zabilježena u periodu januar - septembar 2020. godine, iako negativna, najniža od početka pandemije izazvane sa Covid-19. Tokom posmatranog perioda, entiteske poreske uprave ukupno su prikupile oko 5,6 milijardi KM javnih prihoda iz svojih nadležnosti, što predstavlja smanjenje od 3,0% g/g. Detalji o naplati prihoda poreskih uprava slijede u tabeli ispod.

Tabela 4: Prihodi od direktnih poreza, doprinosa, taksi, naknada i kazni u periodu januar - septembar

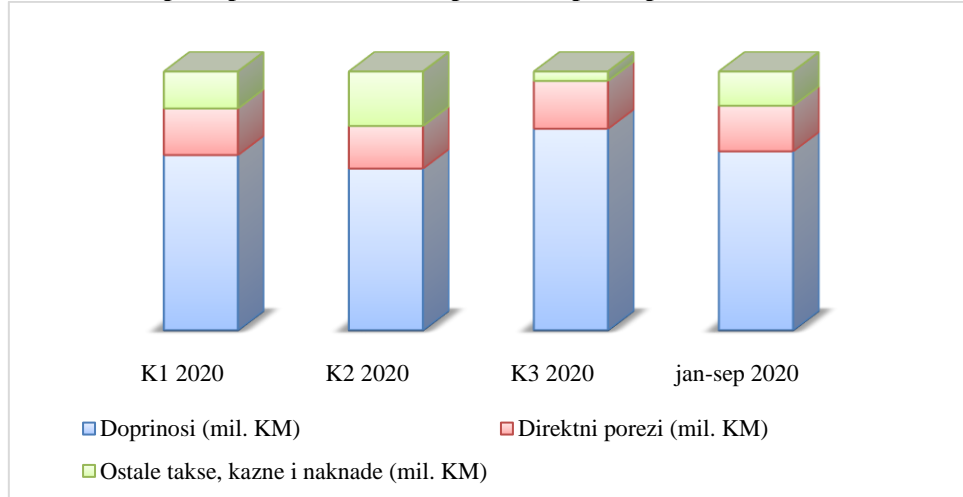
Naziv prihoda	Federacija Bosne i Hercegovine			Republika Srpska			Bosna i Hercegovina		
	miliona KM		rast u %	miliona KM		rast u %	miliona KM		rast u %
	2019	2020		2019	2020		2019	2020	
Direktni porezi	686,8	648,2	-5,6	372,3	341,4	-8,3	1.059,1	989,5	-6,6
Porez na dohodak	312,0	306,2	-1,9	143,3	145,3	1,4	455,3	451,5	-0,8
Porez na dobit	295,8	271,5	-8,2	194,8	167,0	-14,3	490,6	438,5	-10,6
Porezi građana	78,4	70,1	-10,6	34,3	29,1	-15,2	112,7	99,2	-12,0
Ostali porezi	0,5	0,4	-22,4	0,0	0,0	0,0	0,5	0,4	-22,4
Takse, kazne i naknade	524,8	460,2	-12,3	324,4	281,7	-13,2	849,2	741,9	-12,6
Doprinosi	2.703,0	2.683,4	-0,7	1.163,0	1.199,4	3,1	3.866,0	3.882,8	0,4
PIO	1.505,4	1.491,9	-0,9	658,5	684,3	3,9	2.163,8	2.176,2	0,6
Zdravstvo	1.072,6	1.067,4	-0,5	417,9	432,0	3,4	1.490,5	1.499,5	0,6
Nezaposleni	125,1	124,0	-0,8	27,2	21,3	-21,8	152,2	145,3	-4,6
Dječija zaštita	0,0	0,0	-	55,6	57,6	3,7	55,6	57,6	3,7
Zapošljavanje invalida	0,0	0,0	-	3,9	4,2	6,8	3,9	4,2	6,8
Ostali prihodi	9,1	4,8	-46,7	11,2	0,6	-94,5	20,3	5,5	-73,0
UKUPNO	3.923,7	3.796,6	-3,2	1.870,9	1.823,1	-2,6	5.794,6	5.619,7	-3,0

Izvor: entitetske poreske uprave

Socijalni doprinosi. Prihodi po osnovu socijalnih doprinosa, tokom posmatranog perioda, su dostigli nivo od oko 3,9 milijardi KM. U poređenju sa istim periodom prethodne godine, bilježe pozitivnu stopu rasta, iako neznatnu, svega 0,4%. Ako se pogleda grafikon ispod, može se vidjeti da je ova kategorija prihoda dominantna i da ima najviše uticaja na kretanje prihoda poreskih uprava. Najznačajnija kategorija socijalnih doprinosa jesu doprinosi za penziono-invalidsko osiguranje (PIO), koji su bilježe porast od oko 0,6% g/g.

Ako se prihodi od doprinosa, posmatrajusamo tokom mjeseca septembra 2020. godine, uočava se njihov rast od čak 9,5% u odnosu na isti mjesec prethodne godine, dok je rast u poređenju sa avgustom 2020. godine iznosio oko 17,2%.

Grafikon 6: Naplata prihoda entitetskih poreskih uprava po kvartalima i vrstama u KM

Izvor: entitetske poreske uprave

Direktni porezi. Prihodi od direktnih porezatokom zadnja dva mjeseca bilježe pozitivne stope rasta, koja je u toku septembra 2020.godine udvostručena (11,4% u poređenju sa istim mjesecom 2019. godine, 10,3% u poređenju sa avgustom mjesecom tekuće godine). Pozitivno kretanje tokom navedenih mjeseci ublažilo je smanjenje ovih prihoda tokom posmatranog perioda. Na kraju perioda januar- septembar tekuće godine, prihodi od direktnih poreza su iznosili oko 990 miliona KM. U poređenju sa istim periodom prethodne godine manji su za oko 70 miliona ili 6,6%. Kako su se kretale pojedinačne kategorije direktnih poreza, tokom posmatranog perioda, može se vidjeti iz tabele iznad.

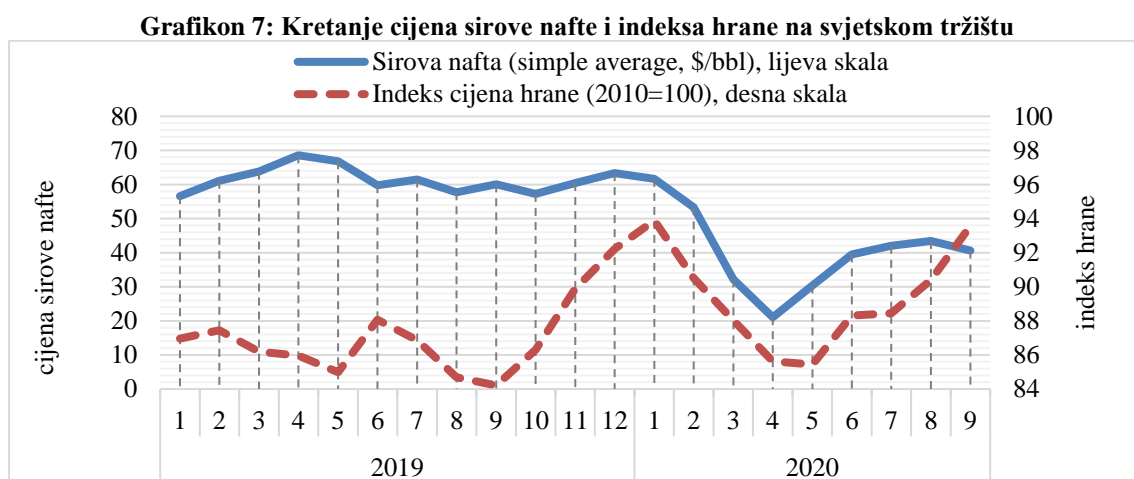
Takse, kazne i naknade. Po osnovu raznih taksi, naknada i kazni u periodu januar-septembar 2020. godine, ukupno je naplaćeno oko 742 miliona KM prihoda. U poređenju sa istim periodom prethodne godine, navedeni prihodi su manji za 12,6%. Na smanjenje prihoda u kategoriji taksi najviše su uticale smanjenje naplate raznih administrativnih taksi i komunalnih taksi.

3. Cijene, monetarni i finansijski sektor

Cijene

Na osnovu podataka Svjetske banke, cijena sirove nafte na tržištu energenata u septembru 2020. godine iznosila je 40,6 \$/barelu i u odnosu na septembar 2019. godine bila je niža za 32,4%. U odnosu na avgust 2020. godine cijena sirove nafte bila je niža za 6,6%. Cijene hrane na svjetskom tržištu imala je nešto drugačije kretanje. Indeks hrane u septembru 2020. godine uvećan je za 11,1% u poređenju sa septembrom 2019. godine.

Kretanje indeksa hrane i cijena sirove nafte po mjesecima u 2019. i 2020. godini predstavljeno je na grafikonu ispod.

Izvor: Svjetska banka

Smanjenje ukupnog nivoa cijena u Bosni i Hercegovini nastavljeno je u septembru 2020. godine. Deflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena iznosila je 1,5% u poređenju sa septembrom 2019. godine, a za period I-IX 2020/I-IX 2019 deflacija je iznosila 0,9%.

U periodu I-IX 2020/I-IX 2019 najveće smanjenje cijena registrovano je u odjeljcima prevoza, odjeće i obuće a zatim namještaja, kućnih uređaja i redovnog održavanja kuće i odjeljku stanovanja, vode, el. energije, plina i drugih energenata što se može vidjeti u tabeli ispod.

Cijene u odjeljku prevoza su smanjene za 8% u periodu I-IX 2020/I-IX 2019. Na pomenuto smanjenje cijena veliki uticaj su imale niže cijene sirove nafte i naftnih derivata. U odjeljku odjeće i obuće cijene su bile niže za 10% u posmatranom periodu, dok su cijene namještaja, kućnih uređaja i redovnog održavanje kuće bile niže za 0,9%. Cijene u odjeljku stanovanja, vode, el. energije, plina i drugih energenata su smanjene za 0,2% u posmatranom periodu na šta su uticale cijene tečnih goriva u okviru ovog odjeljka.

Kao i prethodnih mjeseci najbrži rast cijena bio je u odjeljku alkoholnih pića i duvana (tabela ispod). Povećanje cijena cigareta i duvana u 2020. godini uticalo je na rast cijena u odjeljku alkoholnih pića i duvana.¹⁵

¹⁵Na početku 2020. godine nastavljeno je usklađivanje akcizne politike na duvan i cigarete sa zakonodavstvom u Evropskoj uniji što je najviše uticalo na rast cijena pomenutog odjeljka. Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje donio je Odluku o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duvan za pušenje za 2020. godinu. Minimalna akciza za pakovanje cigareta od 20 komada iznosi 3,04 KM, a specifična akciza iznosi 1,65 KM za pakovanje cigareta od 20 komada. Akciza na duvan za pušenje utvrđuje se u visini od 80% minimalne akcize na cigarete utvrđene u članu 3. stav (3) ove odluke iznosi 121,6 KM po kilogramu. Izvor: Odluka o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duvan za pušenje za 2020. godinu.

Tabela 5: Indeks potrošačkih cijena u Bosni i Hercegovini

Odjeljak	IX 2020	I-IX 2020
	IX 2019	I-IX 2019
00 Ukupan indeks	98,5	99,1
01 Hrana i bezalkoholna pića	100,9	101,1
02 Alkoholna pića i duvan	103,7	104,9
03 Odjeća i obuća	89,8	90,0
04 Stanovanje, voda, el. energija, plin i dr. energenti	98,9	99,8
05 Namještaj, kućni uređaji i redovno održavanje kuće	98,5	99,1
06 Zdravstvo	100,9	101,0
07 Prevoz	89,5	92,0
08 Komunikacije	100,6	100,6
09 Rekreacija i kultura	100,0	100,6
10 Obrazovanje	100,3	100,1
11 Restorani i hoteli	102,0	102,2
12 Ostala dobra i usluge	99,7	100,0

Izvor: BHAS

Monetarni sektor

Ukupna novčana masa (u daljem tekstu M2) prema podacima Centralne banke Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu CBBiH) na kraju septembra 2020. godine je uvećana za 6,3% u odnosu na isti mjesec 2019. godine i iznosila je oko 27,4 mlrd. KM. Na osnovu podataka u tabeli ispod može se vidjeti da su obje komponente M2 (kvazi novac i transakcijski novac) dale doprinos rastu. Ipak, najveći doprinos rastu M2 dao je transakcijski novac (u daljem tekstu M1) koji je na kraju septembra dostigao oko 14,4 mlrd. KM sa stopom rasta od 11,5% g/g. U okviru M1 najveći doprinos rastu M2 dali su prenosivi depoziti u domaćoj valuti (3,3 p.p.) sa stopom rasta od 9,9% g/g a zatim gotovina izvan banaka (2,4 p.p.) sa stopom rasta od 14,7%.

S druge strane, kvazi novac (u daljem tekstu QM) je dostigao oko 13 mlrd. KM uz stopu rasta od 1,2% g/g. U okviru QM, najveći doprinos rastu M2 u posmatranom mjesecu dali su prenosivi depoziti u stranoj valuti (1,1 p.p.) sa stopom rasta od 11,5% g/g.

Tabela 6: Monetarni agregati u septembru 2020. godine i stope rasta IX 2020/IX 2019

Opis	Gotovina izvan banaka	Prenosivi depoziti u domaćoj valuti	Transakcijski novac (M1)	Ostali depoziti u domaćoj valuti	Prenosivi depoziti u stranoj valuti	Ostali depoziti u stranoj valuti	Kvazi novac (QM)	Ukupna novčana masa (M2)
	1	2	3=1+2	4	5	6	7=4+5+6	8=3+7
Stanje u mil. KM	4.896,9	9.479,6	14.376,5	2.984,8	2.766,2	7.274,2	13.025,2	27.401,7
Stopa rasta g/g	14,7%	9,9%	11,5%	2,7%	11,5%	-2,8%	1,2%	6,3%

Izvor: CBBiH

Na kraju septembra 2020. godine rezervni novac (u daljem tekstu M0) iznosio je oko 11,6 mlrd. KM i uvećan je za 5,5% u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Posmatrajući po komponentama, najznačajniji doprinos rastu M0 dala je gotovina izvan monetarnih vlasti (8,4 p.p.) koja ima najveći udio u M0 (52,2%) sa stopom rasta od 18% g/g. Prenosivi depoziti drugih domaćih sektora kod monetarnih vlasti imali su najveću stopu rasta, ali je njihov doprinos rastu M0 bio zanemariv (0,5 p.p.) zbog malog udjela. Jedino su depoziti banaka kod monetarnih vlasti imali negativan doprinos rastu M0 jer su smanjeni za 6,5% g/g.

Tabela 7: Rezervni novac u septembru 2020. godine i stope rasta IX 2020/IX 2019

Opis	Gotovina izvan monetarnih vlasti	Depoziti banaka kod monetarnih vlasti	Prenosivi depoziti drugih domaćih sektora kod monetarnih vlasti	Rezervni novac (M0)
	1	2	3	4=1+2+3
Stanje u mil. KM	6.033,0	5.314,8	219,4	11.567,2
Stopa rasta g/g	18,0%	-6,5%	35,4%	5,5%

Izvor: CBBiH

Na kraju septembra 2020. godine prosječan saldo računa obaveznih rezervi kod CBBiH smanjen je za 6,4% u odnosu na isti mjesec prethodne godine i iznosio je oko 5,4 mlrd. KM. Na smanjenje prosječnog salda računa obaveznih rezervi kod CBBiH uticalo je smanjenje viška iznad obaveznih rezervi (-13,4% g/g). Istovremeno, prosječne obavezne rezerve su uvećane za 2% g/g i dostigle su oko 2,7 mlrd. KM.

Prosječna stopa obavezne¹⁶ rezerve u septembru 2020. godine nije se mijenjala i iznosila je 10% dok je implicitna¹⁷ stopa obavezne rezerve iznosila 20,2%. U strukturi prosječnog salda računa obaveznih rezervi kod CBBiH udio prosječnih obaveznih rezervi iznosi 49,5%, dok je udio viška iznad obavezne rezerve 50,5%.

Tabela 8: Prosječne obavezne rezerve u septembru 2020. godine i stope rasta IX 2020/IX 2019

Opis	Osnovica za obračun obavezne rezerve	Prosječne obavezne rezerve	Prosječan saldo računa obaveznih rezervi kod CBBiH	Višak iznad obavezne rezerve	Prosječna stopa obavezne rezerve	Implicitna stopa obavezne rezerve
	1	2	3	4=3-2	5=2/1	6=3/1
Stanje u mil. KM	26.909,2	2.690,9	5.438,6	2.747,7	10,0%	20,2%
Stopa rasta g/g	2,0%	2,0%	-6,4%	-13,4%	-	-

Izvor: CBBiH

Bruto devizne rezerve na kraju septembra 2020. godine uvećane su za 7,2% u odnosu na isti mjesec prethodne godine i iznosile su oko 13,3 mlrd. KM. Najznačajniji doprinos rastu bruto deviznih rezervi imale su najveće komponente (depoziti kod nerezidentnih banaka i investicije u vrijednosne papire). Depoziti kod nerezidentnih banaka su u posmatranom mjesecu uvećani za 18,2% g/g uz doprinos rastu deviznih rezervi od 4,4 p.p. a investicije u vrijednosne papire su uvećane za 5,2% g/g uz doprinos rastu deviznih rezervi od 3,7 p.p. Iako je držanje SDR, kao komponenta bruto deviznih rezervi, imala visoku stopu rasta (tabela ispod) njen doprinos je zanemariv zbog malog učešća u bruto deviznim rezervama.

Posmatrajući strukturu bruto deviznih rezervi i dalje dominiraju investicije u vrijednosne papire (70,3%), a zatim slijede depoziti kod nerezidentnih banaka (26,4%). Pokrivenost rezervnog novca deviznim rezervama iznosila je 115,4% čime su ispoštovane odredbe valutnog odobora.

¹⁶ Prosječna stopa obavezne rezerve = Prosječne obavezne rezerve/osnovica za obračun obavezne rezerve.

¹⁷ Implicitna stopa obavezne rezerve = Prosječan saldo računa obaveznih rezervi kod CBBiH/osnovica za obračun obaveznih rezervi.

Tabela 9: Bruto devizne rezerve u septembru 2020. godine i stope rasta IX 2020/IX 2019

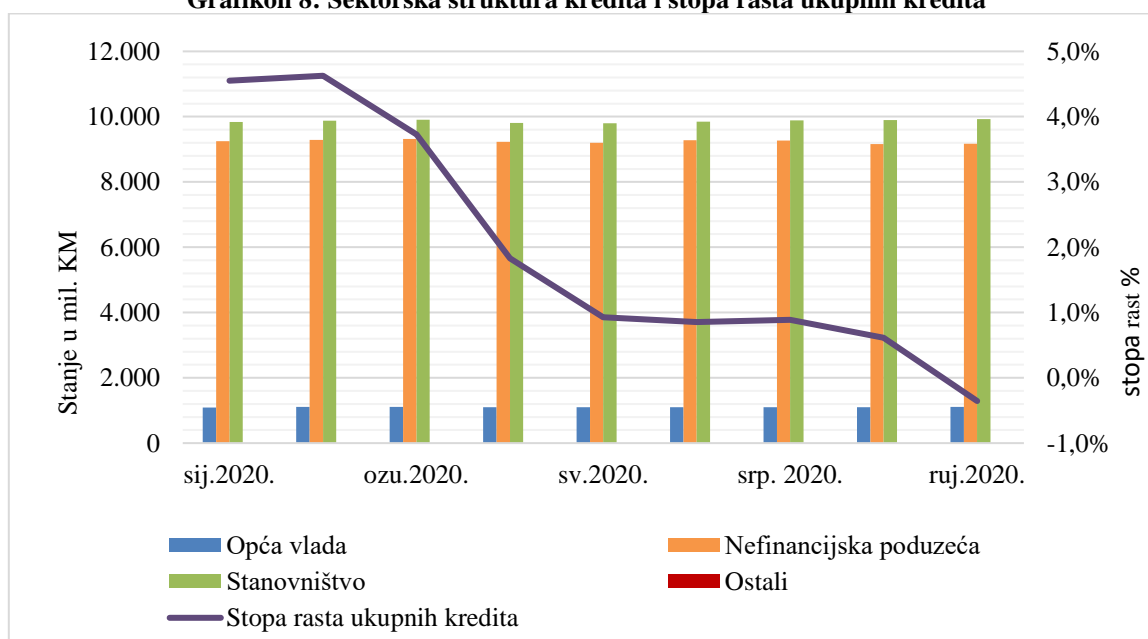
Opis	Zlato	Držanje SDR	Strana valuta u trezoru CBBiH	Depoziti kod nereziden tnih banaka	Ostalo	Investicije u vrijednosne papire	Ukupno
	1	2	3	4	5	6	7=1+...+6
Stanje u mil. KM	302,1	0,5	137,8	3.524,0	0,0	9.379,6	13.343,9
Stopa rasta g/g	19,1%	214,7%	-54,7%	18,2%	-	5,2%	7,2%

Izvor: CBBiH

Bankarski sektor

Ukupan iznos kredita na kraju rujna 2020.godine iznosi 20,4 mlrd. KM što predstavlja negativan rast od 0,4% g/g. Najveće učešće u ukupnim kreditima ostvarili su krediti stanovništvu (48,7%) uz stopu rasta od 0,7% g/g i iznosom od 9,9 mlrd. KM . Učešće od 45% ostvarili su krediti nefinancijskim poduzećima uz negativnu stopu rasta od 1,8% g/g i iznos od 9,2 mlrd. KM. Krediti općoj vladi iznosili su 1,1 mlrd. KM što je rast od 2,5% u odnosu na isti mjesec prošle godine.

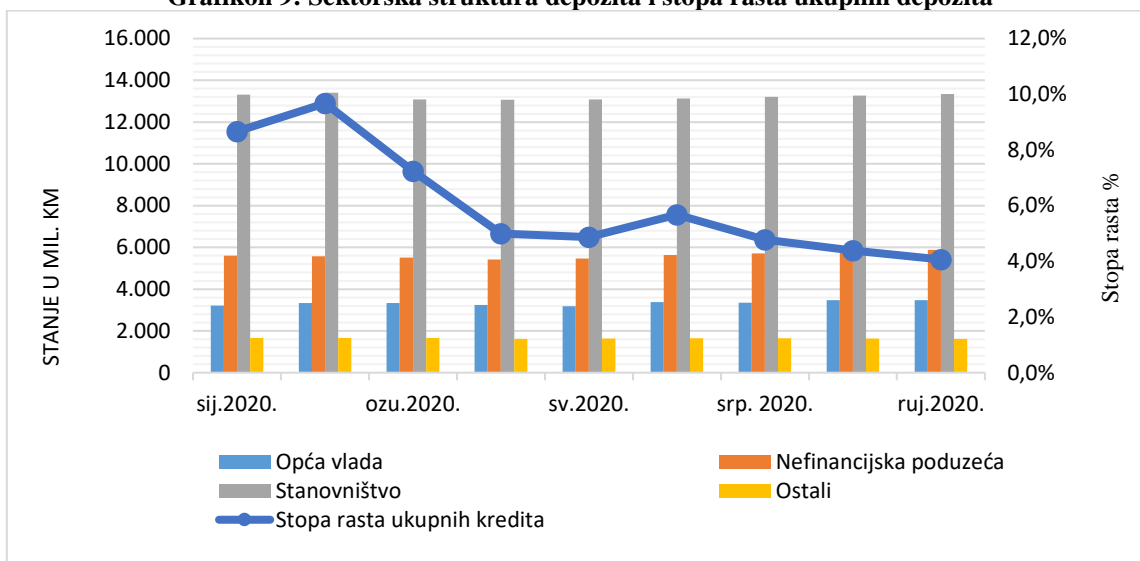
Grafikon 8: Sektorska struktura kredita i stopa rasta ukupnih kredita

Izvor: CBBiH

Ukupan iznos depozita na kraju mjeseca rujna 2020. godine iznosi 24,3 mlrd. KM uz stopu rasta od 4,1% g/g. Depoziti stanovništva sa iznosom od 13,3 mlrd. KM uz stopu rasta 3,5% g/g, čine 54,9% učešća i drugi su po doprinosu rastu depozita sa 1,9 p.p. Najveći doprinos rastu imali su depoziti nefinancijskih poduzeća sa 2,0 p.p., koji su uz stopu rasta 8,8% g/g dostigli iznos od 5,9 mlrd. KM. Depoziti opće vlade su uz stopu rasta od 2,5% g/g dostigli iznos od 3,5 mlrd. KM.

Grafikon 9: Sektorska struktura depozita i stopa rasta ukupnih depozita

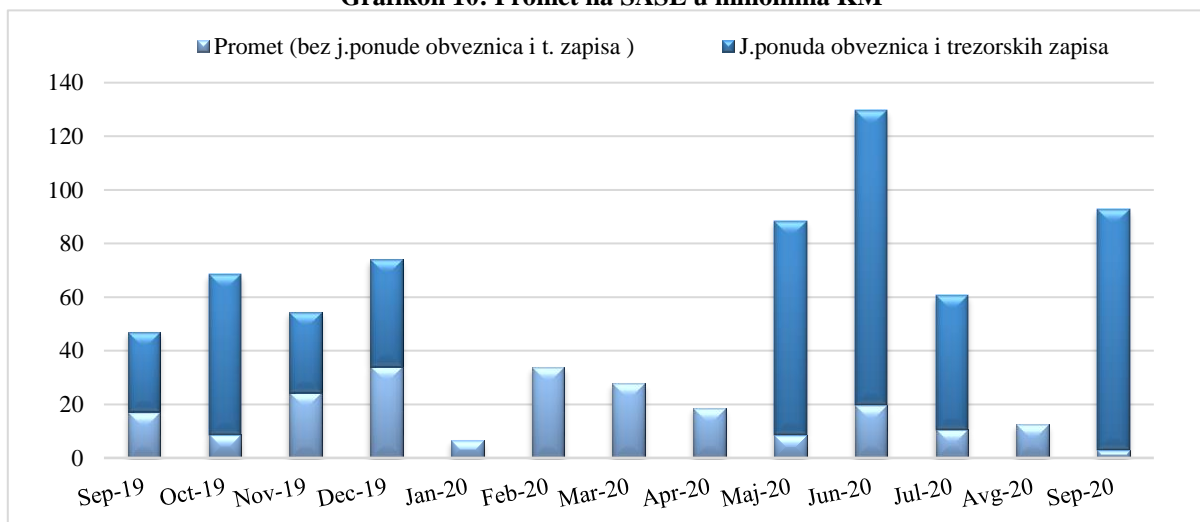

Izvor: CBBiH

Berze u Bosni i Hercegovini

Na kraju mjeseca septembra 2020. godine promet na Sarajevskoj berzi (u daljem tekstu SASE) je uz stopu rasta od 97,3% g/g dostigao 92,8 mil. KM i ostvario je učešće od 69% u ukupnom prometu u Bosni i Hercegovini. U ovom mjesecu je putem javne emisije obveznica prikupljeno za emitenta 89,8 mil. KM što predstavlja 96,8% ukupnog ostvarenog prometa na SASE.

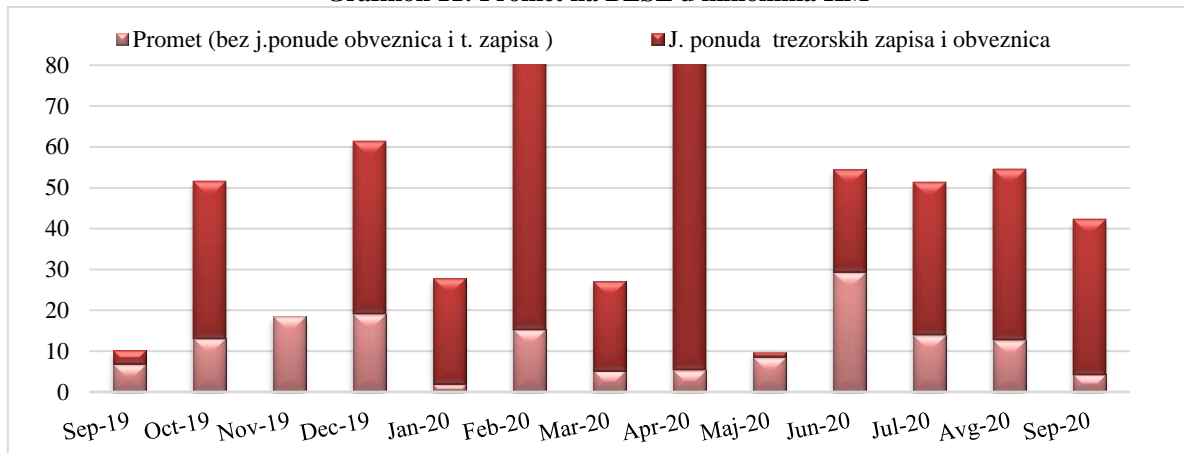
Grafikon 10: Promet na SASE u milionima KM

Izvor: SASE

Na kraju mjeseca septembra promet na Banjalučkoj berzi (u daljem tekstu BLSE) je dostigao 42,2 mil. KM i bio veći 4,1 puta u odnosu na vrijednost koju je imao u istom periodu prošle godine. Time je ostvario je učešće od 31% u ukupnom prometu u Bosni i Hercegovini. Putem javne ponude trezorskih zapisa za emitente prikupljeno 37,9 mil. KM što predstavlja 89,8% ukupnog ostvarenog prometa na BLSE.

Grafikon 11: Promet na BLSE u milionima KM

Izvor: BLSE

Na kraju mjeseca septembra 2020. godine ukupan promet na SASE i BLSE je dostigao 135 mil. KM i bio je veći 2,4 puta u odnosu na vrijednost koju je imao u istom periodu prošle godine. Putem javne ponude obveznica i trezorskih zapisa za emitente ukupno prikupljeno 127,8 mil. KM, što predstavlja povećanje od 4,3 puta u odnosu na vrijednost u istom periodu prošle godine. Ostvareni promet putem javne ponude obveznica i trezorskih zapisa predstavlja 94,6% ukupnog prometa u ovom mjesecu.

Tabela 10: Ukupan promet (u KM) na SASE i BLSE

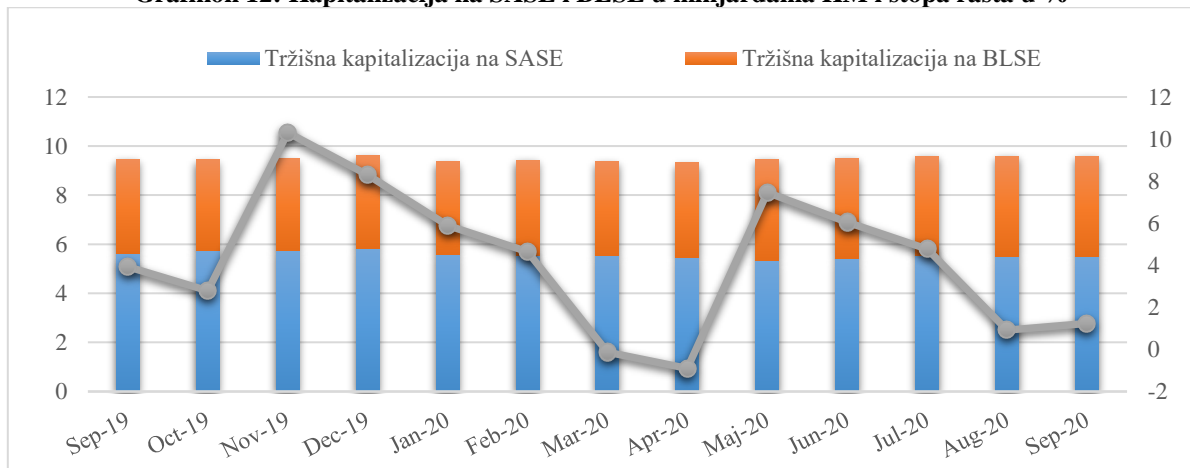
Godina	SASE	BLSE	UKUPNO
Sep-18	10.451.503	36.325.728	46.777.232
Sep-19	47.035.790	10.283.202	57.318.993
Sep-20	92.793.455,9	42.246.838,1	135.040.294

Izvor: SASE i BLSE

Na kraju mjeseca septembra 2020. godine kapitalizacija na SASE je iznosila 5,6 mlrd. KM i uz negativnu stopu rasta od 2,5% g/g je učestvovala u ukupnoj kapitalizaciji sa 57,7%. U istom periodu kapitalizacija na BLSE je iznosila od 4,1 mlrd. KM i uz stopu rasta od 6,8% g/g je učestvovala u ukupnoj kapitalizaciji sa 42,3%.

Na kraju mjeseca septembra ukupna kapitalizacija (SASE+BLSE) je iznosila od 9,7 mlrd. KM uz stopu rasta od 1,2% g/g.

Grafikon 12: Kapitalizacija na SASE i BLSE u milijardama KM i stopa rasta u %

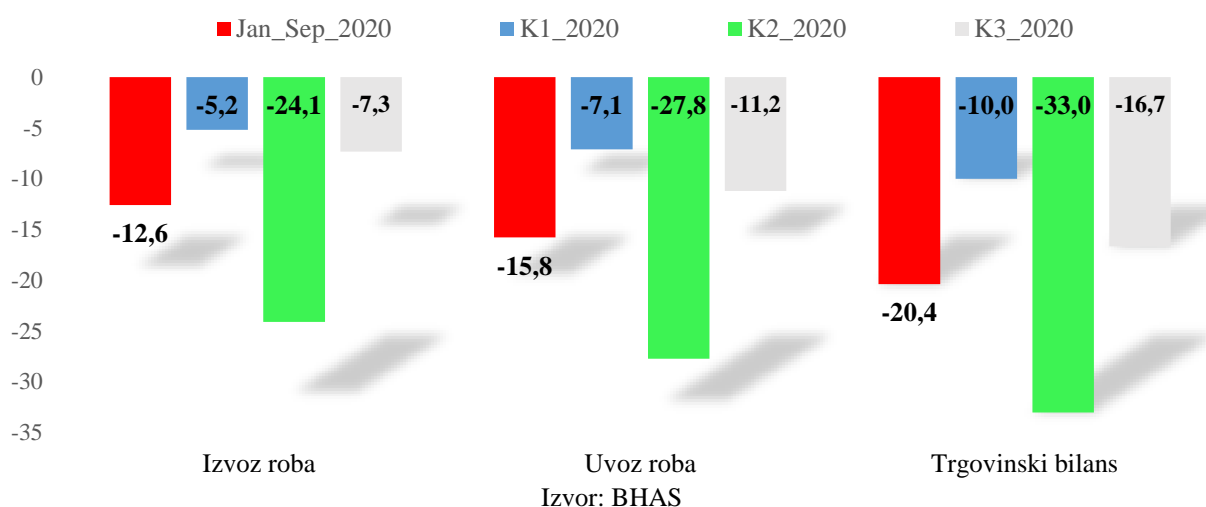
Izvor: SASE i BLSE

4. Vanjski sektor

Vanjskotrgovinska robna razmjena

Trend slabljenja vanjskotrgovinske robne razmjene u Bosni i Hercegovini iz prethodne godine dodatno je intenziviran u 2020. godine usljed širenja pandemije virusa Covid-19. Eskalacija virusa Covid-19 veoma negativno se odrazila na svjetsku trgovinu pa samim tim i na vanjskotrgovinsku robnu razmjenu u Bosni i Hercegovini. Tako je Bosna i Hercegovina prema podacima BHAS-a za period januar-septembar 2020. godine zabilježila pad ukupne vanjskotrgovinske robne razmjene za oko 15% u odnosu na isti period prethodne godine, što je posljedica pada izvoza roba od oko 12,6% i istovremenog robnog uvoza roba od skoro 16%. S druge strane, ako se podaci o vanjskotrgovinskoj robnoj razmjeni posmatraju na kvartalnom nivou može se zaključiti da je tokom K3 2020 godine došlo do blagog poboljšanja u odnosu na prethodni kvartal, međutim vanjskotrgovinski pokazatelji se još uvijek nalaze duboko u negativnoj teritoriji.¹⁸Ovakva kretanja u vanjskotrgovinskoj razmjeni (dvocifrene stope pada) implicitno ukazuju da je tokom posmatranog perioda u Bosni i Hercegovini došlo do istovremenog pada agregatne ponude i agregatne tražnje. Naime, pad agregatne ponude i izvozne tražnje rezultirao je padom robnog izvoza, dok je slabljenje domaće tražnje dovelo do pada privatne potrošnje i investicija. Pregled kretanja vanjskotrgovinskih indikatora u Bosni i Hercegovini za period januar-septembar 2020. godine po kvartalima prikazan je na grafikonu ispod:

Grafikon 13. Pregled kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene u Bosni i Hercegovini za period januar-septembar 2020. godinu (stope rasta g/g)

Izvoz roba iz Bosne i Hercegovine u periodu januar-septembar 2020. godine iznosio je skoro 7,6 milijardi KM što predstavlja nominalno smanjenje od preko 1 milijardu KM odnosno 12,6% u odnosu na isti period prethodne godine. S druge strane, pad robnog izvoza u K3 2020. godine u odnosu na isti period prethodne godine iznosio 7,3%, što je dosta umjereniji pad u odnosu na K2 2020. godine kada je taj pad iznosio skoro 25%. Ovaj pad robnog izvoza posljedica je slabljenja izvozne tražnje koji je uzrokovan širenjem globalne pandemije Covid-19, kao i pada proizvodnje u okviru prerađivačke industrije u Bosni i Hercegovini. Naime, potrebno je imati

¹⁸ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Vanjskotrgovinska robna razmjena u Bosni i Hercegovini za septembar 2020. godine-prethodni podaci“, 20.10.2020. godine.

u vidu da su neke od vodećih bh izvoznih kompanija i tokom prethodne godine imale velike probleme u poslovanju koji su dodatno intenzivirani u 2020. godini eskalacijom pandemije Covid 19 što je rezultiralo padom robnog izvoza iz Bosne i Hercegovine. Ako se robni izvoz iz Bosne i Hercegovine u periodu januar-septembar 2020. godine posmatra detaljnije po proizvodima, vidljivo je da su najznačajnija smanjenja istog koja su dovela do ukupnog pada izvoza roba registrirana u okviru izvoza: aluminijuma 61,7%, (-3,1 p.p), sirovog željeza i čelika 30% (-1,2 p.p), obuće 16,0% (-1,0 p.p), koksa i naftnih derivata 42,3% (-1,0 p.p), električne energije 14,1% (-0,6 p.p), namještaja 11,2% (-0,6 p.p), te rezervnih dijelova za automobile oko 21,8% (-0,5 p.p) i dr. S druge strane, povećanja izvoza određenih metalnih, prehrambenih proizvoda i tekstila nisu značajnije spriječili pad ukupnog robnog izvoza iz Bosne i Hercegovine u prvih 9 mjeseci 2020. godine.

S druge strane, ako se izvoz roba iz Bosne i Hercegovine u periodu januar-septembar 2020. godine posmatra po glavnim trgovinskim partnerima vidljivo je da najviše robe izvezeno na tržište zemalja EU u vrijednosti od skoro 5,5 milijardi KM što predstavlja smanjenje od 12,7%. U istom vremenskom periodu izvoz roba u zemlje CEFTA-e iznosio je 1,2 milijarde KM što predstavlja smanjenje od oko 14,3% u odnosu na isti period prethodne godine. Ako se robni izvoz iz Bosne i Hercegovine posmatra po zemljama vidljivo je da su najznačajnija smanjenja izvoza zabilježena prilikom izvoza u Italiju od 28,7% (-3,3 p.p), Srbiju 15% (-1,7 p.p), Austriju 11,6 (-1,1 p.p), Njemačku 5,9 (-0,9 p.p), Sloveniju 10,1% (-0,9 p.p) i Hrvatsku 6,3% (-0,8 p.p). S druge strane, tokom posmatranog perioda januar-septembar 2020.godine pored pada proizvodnje i izvozne tražnje došlo je i do slabljenja domaće tražnje (potrošnja i investicije) u Bosni i Hercegovini što je rezultiralo i padom robnog uvoza. Naime, prema podacima BHAS-a za prvih 9 mjeseci 2020. godine uvoz roba u Bosnu i Hercegovinu iznosio je 12,3 milijarde KM što predstavlja nominalno smanjenje od preko 2 milijarde KM odnosno 15,8% u odnosu na isti period prethodne godine. S druge strane, pad robnog uvoza u K3 2020. godine iznosio 11,2% u odnosu na isti prethodne godine, što je nešto umjereniji pad u odnosu na prethodni kvartal kada je ova stopa pada iznosila 28%. Posmatrano po proizvodima, najznačajnija smanjenja uvoza roba koja su dovela do smanjenja ukupnog uvoza registrirana su prilikom uvoza rafiniranih naftnih derivata 36,2% (-3,2 p.p), motornih vozila 32% (-2,0 p.p), električne energije 74% (-1,2 p.p), kamenog uglja 43% (-1,2 p.p) i sirovog aluminijuma 31,8% (-0,7 p.p), i dr. Ako se robni uvoz u Bosnu i Hercegovinu za period januar-septembar 2020 godine posmatra po glavnim trgovinskim partnerima, vidljivo je da je najviše robe uvezeno iz zemalja EU u iznosu od oko 7,5 milijardi KM što predstavlja smanjenje od 16,7%, dok je uvoz iz zemalja CEFTA-e iznosio skoro 1,6 milijardi KM što predstavlja smanjenje od 11,8% u odnosu na isti period prethodne godine. Posmatrano po zemljama koje su glavni trgovinski partneri Bosne i Hercegovine u prvih 9 mjeseci 2020. godine došlo je do smanjenja uvoza iz Hrvatske 25,7% (-2,9 p.p), Italije 17,7% (-2,1 p.p), Njemačke 14,7% (-1,8 p.p), SAD-a 40,6% (-1,4 p.p), Srbije 12,1% (-1,3 p.p), Rusije 30,4% (-0,8 p.p) i Kine 7,4% (-0,5 p.p).

Slabljenje izvozne tražnje koji se manifestovao padom robnog izvoza od oko 13% uz istovremeno smanjenje domaće tražnje kroz pad robnog uvoza od oko 16% rezultirali su smanjenjem robnog deficita za 1,2 milijarde KM odnosno 20,4% u odnosu na isti period prethodne godine. Smanjenje robnog deficita na implicitan način ukazuje da je u periodu januar-septembar 2020. godine došlo do značajnog pada ekonomske aktivnosti (pad proizvodnje, potrošnje, investicija i vanjskotrgovinske razmjene). Iako je robni deficit u Bosni i Hercegovini smanjen za 1/5 u odnosu na prethodnu godinu vrijedi istaći da je ovo posljedica eksternog šoka odnosno cikličnih kretanja na domaćem i inostranim tržištima. Prilikom analize ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini treba naglasiti da je robni deficit u zemlji još uvijek veoma izražen i iznosi skoro 5 milijardi KM, te odslikava slabu konkurentnsku pozicioniranost na međunarodnim tržištima. Ako se struktura robnog deficita u Bosni i Hercegovini za period januar-septembar 2020. godine posmatra po proizvodima vidljivo je da najznačajnije kategorije predstavljaju prehrambeni proizvodi, rafinirani naftni derivati, motorna vozila i farmaceutski

preparati. S druge strane, posmatrano pojedinačno po zemljama Bosna i Hercegovina je najznačajniji robni deficit ostvarila prilikom robne razmjene sa Kinom 980 milion KM, Italijom 695 miliona KM, Srbijom oko 568 miliona KM, Turskom 425 miliona KM i Njemačkom 290 miliona KM. Niži nivo vanjskotrgovinske robne razmjene, a posebno pad robnog uvoza u periodu januar-septembar 2020. godine rezultirali su djelimičnim poboljšanjem ukupne pokrivenosti uvoza izvozom u Bosni i Hercegovini za oko 2 p.p koja je na kraju posmatranog perioda iznosila oko 61,5%. Detaljniji prikaz vanjskotrgovinske razmjene u Bosni i Hercegovini za period januar-septembar 2020. godine po HS klasifikaciji prikazan je u tabeli ispod:

Tabela 11: Pregled kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene po HS klasifikaciji za period januar-septembar 2020. godine

Izvoz i uvoz dobara klasifikovanih prema harmonizovanom sistemu kodova (HS)	IZVOZ				UVOZ				DEFICIT				
	Jan_Sep_2019	Jan_Sep_2020	2020/2019 promjena %		Jan_Sep_2019	Jan_Sep_2020	2020/2019 promjena %		Jan_Sep_2019	Jan_Sep_2020	2020/2019 promjena %		Pokrivenost uvoza izvozom
	u mil KM	u mil KM	g/g	p.p	u mil KM	u mil KM	g/g	p.p	u mil KM	u mil KM	g/g	p.p	
UKUPNO	8663	7575	-12,6	-12,6	14625	12321	-15,8	-15,8	-5962	-4746	-20,4	-20,4	61,5%
1 ZVOTNJE I	110	119	8,2	0,1	428	379	-11,4	-0,34	-318	-260	-18,2	-0,97	31,4%
2 PROIZVODI PROIZVODI BILNOG	152	172	13,2	0,23	577	598	3,6	0,14	-425	-426	0,2	0,02	28,8%
3 PORIJEKLA MASTI I ULJA	91	76	-16,5	-0,17	141	106	-24,8	-0,24	-50	-30	-40,0	-0,34	71,7%
4 ŽVOTNJSKOG PREHRAMBENE	223	242	8,5	0,22	1205	1155	-4,1	-0,34	-982	-913	-7,0	-1,16	21,0%
5 PRERAĐEVINE PROIZVODI	814	635	-22,0	-2,07	2208	1310	-40,7	-6,14	-1394	-675	-51,6	-12,06	48,5%
6 MINERALNOG PROIZVODI HEMIJSKE	689	554	-19,6	-1,56	1314	1237	-5,9	-0,53	-625	-683	9,3	0,97	44,8%
7 INDUSTRIJE ILI PLASTIČNE MASE, GUMA I KAUČUK	381	376	-1,3	-0,06	985	905	-8,1	-0,55	-604	-529	-12,4	-1,26	41,5%
8 KOŽA I KRZNO	108	66	-38,9	-0,48	277	206	-25,6	-0,49	-169	-140	-17,2	-0,49	32,0%
9 DRVO I PROIZVODI OD	570	518	-9,1	-0,60	242	205	-15,3	-0,25	328	313	-4,6	0,25	252,7%
10 DRVETA CELULOZA, PAPIR I	206	208	1,0	0,02	339	303	-10,6	-0,25	-133	-95	-28,6	-0,64	68,6%
11 KARTON I NJIHOVI TEKSTIL I TEKSTILNI	475	445	-6,3	-0,35	921	802	-12,9	-0,81	-446	-357	-20,0	-1,49	55,5%
12 PROIZVODI OBUĆA, ŠEŠIRI, KAPE I	577	489	-15,3	-1,02	289	228	-21,1	-0,42	288	261	-9,4	0,45	214,5%
13 SLIČNI PROIZVODI PROIZVODI OD	105	88	-16,2	-0,20	302	266	-11,9	-0,25	-197	-178	-9,6	-0,32	33,1%
14 KAMENA, GIPSA, BISERI, PLEMENTI	14	24	71,4	0,12	22	25	13,6	0,02	-8	-1	-87,5	-0,12	96,0%
15 METALI I NJIHOVI BAZNI METALI I	1635	1244	-23,9	-4,51	1634	1439	-11,9	-1,33	1	-195	-19600,0	3,29	86,4%
16 PROIZVODI OD BAZNIH MAŠINE, APARATI,	1214	1414	16,5	2,31	2020	1765	-12,6	-1,74	-806	-351	-56,5	-7,63	80,1%
17 MEHANIČKI I TRANSPORTNA	289	234	-19,0	-0,63	1132	824	-27,2	-2,11	-843	-590	-30,0	-4,24	28,4%
18 SREDSTVA I NJIHOVI SATOVI, MJERNI,	24	21	-12,5	-0,03	204	237	16,2	0,23	-180	-216	20,0	0,60	8,9%
19 MUŽIČKI ORUŽJE I MUNICIJA, NJIHOVI DJELOVI I	134	126	-6,0	-0,09	10	8	-20,0	-0,01	124	118	-4,8	0,10	1575,0%
20 RAZNI PROIZVODI	838	787	-6,1	-0,59	363	321	-11,6	-0,29	475	466	-1,9	0,15	245,2%
21 UMJETNIČKA DJELA, KOLEKCIONARSKI	0	0	0,0	0,00	0	0	0,0	0,00	0	0	0	0,00	0,0%
98 NERAZVRSTANO	0	0	0,0	0,00	0	0	0,0	0,00	0	0	0,0	0,00	0,0%

Izvor: BHAS

5. Strane direktne investicije

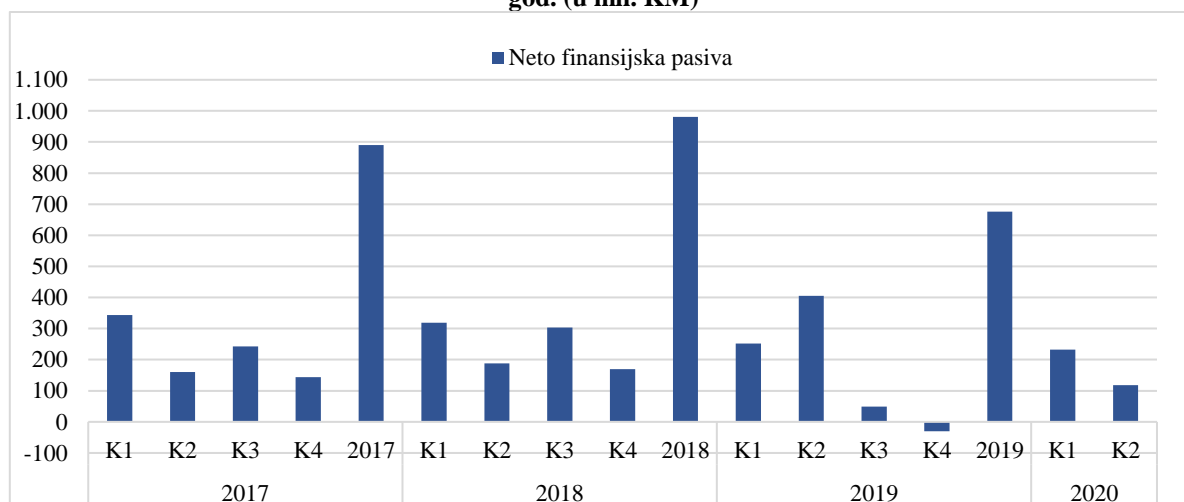
Prema posljednjim revidiranim podacima Centralne banke Bosne i Hercegovine¹⁹ ukupna strana ulaganja u prvom polugodištu 2020. godine su sa dostignutih 350,3 mil. KM (neto finansijska pasiva) manja za 46,7% u odnosu na dostignutu vrijednost u istom periodu prošle godine. U prvom polugodištu 2020. godine ukupne reinvestirane zarade²⁰ su dostigle 196,3 mil. KM i bilježe smanjenje od 19,1% g/g. Učestvovala su sa 56% u neto finansijskoj pasivi.

Tabela 12: SDU po kvartalima u 2017., 2018., 2019. i 2020. godini

U milionima KM	K1	K2	K3	K4	K1-K4
2017	343,8	160,1	242,1	144,3	890,3
2018	319,2	187,6	303,9	170,0	980,8
2019	252,2	405,6	48,6	-29,9	676,6
2020	232,5	117,8			

Izvor: CBBiH

Grafikon 14: Strana direktna ulaganja u Bosni i Hercegovini po kvartalima u 2017, 2018, 2019 i 2020. god. (u mil. KM)

Izvor: CBBiH

Kreditna agencija Moody's Investors Service je 21.08.2020. godine potvrdila već ranije ustanovljenu ocjenu „B3 stabilni izgledi” a i kreditna agencija Standard & Poor's 28.08.2020. godine je takođe potvrdila Bosni i Hercegovini suvereni kreditni rejting „B stabilni izgledi“.

¹⁹Copy of BPM6_for_users_Q1_2015_Q2_2020_detailed

²⁰ Pokazuje odnos ulaganja u već postojeće kapacitete u odnosu prema ulaganjima u nove projekte.